

PODSUMOWANIE SESJI

Nasze dwudniowe obrady dobiegły końca. Wspólna wymiana doświadczeń naukowych, poglądów, refleksji, stawianie nowych propozycji badawczych, ścieranie się różnych koncepcji i punktów widzenia dowodzą, jak bardzo potrzebna była ta sesja. Wzbogaciła ona naszą dotychczasową wiedzę o mniejszości polskiej w Niemczech, o ruchu narodowym polskim i dziejach ZPwN — organizacji będącej emanacją dążeń tego ruchu — ale także ujawniła wiele jeszcze luk, kwestii wymagających dodatkowych badań oraz obszarów problemowych, czekających dopiero na podjęcie.

Sesja uświadomiła badaczom, że nieodzowne jest prowadzenie studiów nad polską mniejszością w Niemczech w aspekcie interdyscyplinarnym. Oprócz studiów historycznych pożądany jest udział m. in. badań socjologicznych co do roli rodziny w kształtowaniu świadomości narodowej, dalek politologicznych w kwestii stosunku niemieckiego ruchu robotniczego (KPD i SPD) do polskich robotników na wychodźstwie. Od demografów oczekuje się dokładnych szacunków dotyczących Polonii w Niemczech na różnych terenach, w poszczególnych okresach i w odniesieniu do określonych fal emigracji. Badacze kultury mają za zadanie zbadać formy i przejawy życia kulturalno-artystycznego. Od archiwistów i bibliografów oczekuje się poszerzenia bazy źródłowej i dokumentacyjnej o Polskę niemiecką, co pozwoliłoby na publikowanie i szerokie udostępnienie pełnej dokumentacji współczesnym i przyszłym badaczom.

Co się tyczy historii samego Związku Polaków w Niemczech, to nadal wiele jest zagadnień i okresów niedostatecznie rozeznaczonych. Już sama geneza Związku i wszelkie bogate formy jego działalności wymagają gruntownych prac. Na szczególne opracowanie czekają biogramy działaczy Związku — duchownych i świeckich oraz ich poprzedników, obrońców polskości i organizatorów ruchu polskiego w Niemczech. Nadal nie w pełni znany jest okres formalnego niebytu Związku w latach 1939-1945, prześladowania przywódców i aktywu, ale i wszystkich innych działaczy polskich w III Rzeszy. Wreszcie wnikliwych badań wymagają tendencje dezintegracyjne w łonie ruchu polskiego od początków jego istnienia oraz ich ostateczny rezultat — rozłam i rozbitcie Związku na dwie organizacje. Ten problem po raz pierwszy podjęty na szerszym publicznym forum wywołał wiele emocji i kontrowersji, wymaga jednak obiektywnego i racjonalnego opracowania w świetle zarówno istniejących, jak i nowych dokumentów.

Ważnym dorobkiem sesji jest dostrzeżenie i postulowanie, w celu właściwej oceny faktów, pogłębionego widzenia problemów dotąd zbyt powierzchownie traktowanych i nazbyt często upraszczanych. A więc zasadnicza odrębność oraz inny status ludności autochtonicznej i przygranicznej w odróżnieniu od skupisk wychodźczych w głębi Niemiec, a w związku z tym niejednakowy przebieg procesów świadomościowych. Kolejny postulat to uwzględnianie w ocenie polityki niemieckiej i jej skutków wobec mniejszości polskiej w Niemczech periodyzacji, zależnej od stosunków polityczno-ustrojowych państwa niemieckiego — Republiki Weimarskiej i hitlerowskiej III Rzeszy. Należy również widzieć problemy mniej-

szości polskiej w Niemczech w powiązaniu z sytuacją polityczno-społeczną, panującą w zaborze pruskim.

Jako ważne zadanie badawcze określono wyeksponowanie problemów Polonii współczesnej, m. in. nowych fal emigracyjnych i perspektyw integracyjnych ruchu polskiego w obu państwach niemieckich. Nie powinny pozostać bez echa apele o napisanie dzieł o Polakach przymusowo wcielonych do Wehrmachtu oraz na temat walki kilku pokoleń Polaków spoza kordonu o utrzymanie polskości. Te sprawy, tak mało współczesnym znane, zasługują na uwagę badaczy i pisarzy, aby mogły dotrzeć do świadomości społecznej, zwłaszcza młodzieży.

Wytyczenie bogatej i niejednokrotnie nowej problematyki badawczej to niewątpliwie dorobek tej sesji, jednakże o jej rzeczywistych rezultatach stanowić będzie realizacja postulowanych prac. Jest to — jak podkreślano w dyskusji — ważne zadanie dla Zakładu Badań nad Polonią, ale także dla innych placówek badawczych w kraju oraz dla naszych niemieckich kolegów z obu państw niemieckich. Wydaje się, że tylko wspólnie będziemy mogli tym zadaniom sprostać.

Im Abschlusswort möchte ich mich noch an unsere deutschen Kollegen sowohl aus der Deutschen Demokratischen Republik wie auch aus der Bundesrepublik Deutschland wenden, und ihnen für die aktive Teilnahme an unserer Sitzung danken. Ihre Referate und Diskussionsbeiträge fanden wir interessant und sehr nutzvoll und sie haben mit ihren Forschungsergebnissen unser Wissen zum Problem der polnischen Migration in und nach Deutschland, sowie die Fragen aus der Geschichte des Polenbundes in Deutschland wesentlich bereichert. Wir möchten auch nicht, dass mit dem Abschluss dieser Sitzung unsere Kontakte aufhören sollten, sondern dass diesen an beiden Seiten der Ansporn zur weiteren, normalen wissenschaftlichen Zusammenarbeit geebnet und geschaffen wird. Es wäre vielleicht in der Zukunft ein gemeinsames Forschungs-Projekt auf dem Gebiet der Polen-Fragen doch nicht wegzudenken. Sie werden freudlichst gebeten unsere heutigen Vorschlag zu überlegen.

Tą propozycją współpracy kończę sesję. Dziękuję za czynny udział wszystkim uczestnikom, dziękuję zwłaszcza ks. Prezesowi i wszystkim zaproszonym gościom, przewodniczącym obrad, referentom i dyskutantom oraz tym, którzy przyczynili się do zorganizowania sesji i towarzyszącej jej wystawy — koleżankom i kolegom z Zakładu, za włożony trud i ofiarność.

Na końcu zwracam się z apelem do działaczy z kraju i zagranicy: 1) o przysyłanie nam wszelkich pamiątek, dokumentów, prasy, unikalnych wydawnictw, odznaczeń i innych eksponatów dla naszych polonijnych zbiorów muzealnych, 2) o pisanie wspomnień i pamiętników, dotyczących dziejów Polonii w Niemczech. Byłby to cenny przyczynek historyczny, świadectwo osobistego uczestnictwa członków ZPwN w pracy nad utrzymaniem i obroną istotnych patriotycznych wartości wobec niemieckiego zagrożenia.

Barbara Szydłowska-Ceglowa